

Vakantieleestip

L. Polman*

Met de ineenstorting van de Sovjet-Unie begin jaren negentig hield ook het Rode Leger op te bestaan. Militairen stonden massaal op straat; vooral de hogere rangen niet zonder compensatie. Volgens documenten opgediept door het *International Relations and Security Network* (ISN in Zwitserland) kregen bijvoorbeeld luchtmachtcommandanten fiat om de luchtmachtboedel te verpatsen. Uit bases van Wit-Rusland tot de Oekraïne verdween alles wat niet spijkervast zat, van vorken en messen tot petten, laarzen en munitie, rechtstreeks de wereldwijde vrije markt op. Zo ook Il-76's, reusachtige transportvliegtuigen en de ultieme Sovjet-strijdrossen. Een Il-76 kan veertig ton vracht vervoeren over een afstand van vijfduizend kilometer in minder dan zes uur en met de juiste man achter de stuurknuppel kan het toestel toe met landingsbanen die te kort zijn voor vliegtuigen half zo groot. En dan hoeft de baan niet eens geasfalteerd te zijn. Tijdens de grote uitverkoop van het Rode Leger ging een Il-76 al voor een half miljoen dollar over de toonbank, schrijft de Britse freelance journalist Matt Potter in het splinternieuwe boek *Outlaw Inc.*¹ Er eentje charteren kon ook: de Il-76 bemanningen werden *biznesmeny*, ondernemers. Een lik grijze verf over de Sovjet-logo's op romp en staart en weg waren ze in 1992, de vrije wereld in. Journalist Potter vloog voor het boek met ze mee.

In een VN-rapport worden de bemanningen vergeleken met zwaluwen: ze migreren over grote afstanden, gestuurd door vage opdrachtgevers. Ze landen zo weinig mogelijk en waar ze kunnen, vermijden ze contact. Hun bestemmingen zijn geruchten, routes en tussenlandingen blijven onbevestigd totdat ze al in de lucht zijn en in vervoersdocumenten wordt de aard van hun ladingen opzettelijk vaag gehouden zodat indien nodig iedereen alles kan ontkennen. De Russische piloot Mickey tegen de journalist: 'In Kabul pikken we post en fruit op voor klanten in Zuid-Amerika. Daarvandaan? Misschien

eerst wasmachines voor Marokko en dan humanitaire hulp voor Congo, dan vis voor Europa en bakstenen voor Irak.' Interessanter, schrijft Potter, is wat de piloten vervoeren in de geheime ruimtes die de Sovjets in de Il-76's inbouwden. Onder dubbele bodems en achter verborgen luiken hebben Il-76's plaats voor vijftien ton extra lading. Spookladingen. Waarheen u maar wilt. Hulpartsen op weg naar een rampgebied zitten onwetend op duizenden kilo's Kalasjnikovs en narcotica en de Marokkaanse wasmachines staan bovenop partijen landmijnen voor een rebellengroep iets zuidelijker.

Legendarisch is de bemanning die het Amerikaanse leger in Zuid-Afghanistan in diepe bewondering achterliet. De Amerikanen moesten een reusachtige generator naar een vliegbasis-in-aanbouw zien te krijgen in een afgelegen gebied, dat op een paar plukjes Amerikaanse militairen na volledig in handen van bandieten was. In de wijde omgeving geen drup brandstof te krijgen. Voor de klus stond 70.000 dollar gebudgetteerd, maar geen luchtvrachtvervoerder begon eraan. 'Als we de heenreis halen, komen we er nooit meer weg,' zeiden ze. Dan belt een Rus. 'Wij doen het,' zegt die, 'maar dat gaat je twee miljoen dollar kosten, vooruit te betalen.'

De Amerikanen hebben niet echt een keuze, dus ze betalen. Precies op de afgesproken tijd landt een Il-76. De bemanning laadt de generator uit, neemt plaats op een rotsblok en rookt een sigaretje. Een stofwolk aan de horizon: een oude minibus komt aangehobbeld met een Afghaan achter het stuur. De Russen stappen in. 'Maar hoe krijgen jullie je vliegtuig hier weg?' vragen verbaasde Amerikanen. 'Niet,' zeggen die Russen. 'We hebben hem gekocht voor deze klus en laten hem hier achter.' Het vliegtuig had ze een half miljoen dollar gekost, ze hadden hem met plakband en nietjes opgelapt om ermee te kunnen landen en vertrokken met anderhalf miljoen dollar winst in hun zakken. Het schijnt dat dat vliegtuig tot de dag van vandaag ergens in Zuid-Afghanistan staat weg te roesten. ■

* Mw. L. Polman is freelance journalist en auteur van onder meer *De Crisiskaravaan. Achter de schermen van de noodhulpindustrie.*

1 Matt Potter, *Outlaws Inc.* (Londen, Sidgwick & Jackson, 2011).